

มีเงินเท่าไร ... จึงจะพอใช้ เมื่อเกษียณอายุ

ชัยวี เสนะวงศ์
Chaitaweew@gmail.com

องค์การสหประชาชาติ คาดการณ์ว่า ในช่วงปี 2001-2100
โลกก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เป็นศตวรรษแห่งผู้สูงอายุ โดยได้
ให้นิยาม ผู้สูงอายุ (Older Person) ว่า หมายถึงประชากรทั้ง
เพศชายและหญิงที่มีอายุมากกว่า 60 ปี ขึ้นไป

3 ระดับในการเข้าสังคมผู้สูงอายุ

3 Super-aged Society

2 Aged Society

ระดับสังคมผู้สูงอายุอย่าง เต็มที่

สังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ 65 ปี
ขึ้นไปมากกว่า ร้อยละ 20 ของประชากร
ทั้งประเทศ แสดงว่าประเทศนั้นเข้าสู่สังคม
ผู้สูงอายุอย่างเต็มที่

1 Aging Society

ระดับสังคมผู้สูงอายุ โดยสมบูรณ์

สังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ 60 ปี
ขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้ง
ประเทศ หรือมีประชากรอายุตั้งแต่ 65 ปี
มากกว่าร้อยละ 14 ของประชากรทั้งประเทศ
แสดงว่าประเทศนั้นเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดย
สมบูรณ์

ระดับการก้าว เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

สังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ 60 ปี
ขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้ง
ประเทศหรือมีประชากรอายุตั้งแต่ 65 ปี
มากกว่าร้อยละ 7 ของประชากรทั้งประเทศ
แสดงว่าประเทศนั้นกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูง
อายุ

สำหรับประเทศไทย สำนักงานสถิติแห่งชาติ

สรุปว่า ไทยก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2005

โดยปี พ.ศ. 2561 มีประชากรผู้สูงอายุ ประมาณ 10.6 ล้านคน
ของประชากรทั้งประเทศ

และคาดว่า จะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์
ในช่วงปี 2024-2025

สังคมผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ

องค์การสหประชาชาติประเมินว่าส่วนใหญ่ประชากรผู้สูงอายุทั่วโลกจะมีฐานะยากจน “แก่ก่อนรวย” จึงเป็นประเด็นปัญหาของสังคมโลกว่า ประเทศต่างๆ จะช่วยกันสร้างสังคมผู้สูงอายุที่มีคุณภาพได้อย่างไร สังคมผู้สูงอายุที่มีคุณภาพตามแนวคิดของรัฐสวัสดิการ หมายความว่า เป็นสังคมผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี บนพื้นฐานของการมีสุขภาพกาย ใจ และสังคมที่ดี มีสุขภาพทางการเงินส่วนบุคคล (Personal Finance) ที่สามารถจัดการ หรือ การบริหาร การเงินของบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการรู้จักจัดหาเงินเข้ามา รู้จักออม และรู้จัก การใช้จ่ายออกไปอย่างเหมาะสม ในบทความนี้ผู้เขียนจะขอเน้นขยายความไปที่สุขภาพทางการเงินส่วนบุคคลก่อน เพราะสุขภาพทางการเงินส่วนบุคคลจะเป็นพื้นฐานสำคัญในการส่งเสริมพัฒนา สุขภาพด้านอื่นๆ ให้มีพัฒนาการไปในทางที่ดีตามไปด้วย

มีเงินเท่าไร... จึงจะพอ เมื่อเกษียณอายุ

เป็นคำถามที่ผู้สูงวัยแทบจะทุกท่านเป็นกังวลและต้องการคำตอบ แต่ก็คงไม่มีใครให้คำตอบแบบฟันธงลงไปได้เลยว่าสำหรับคนทำงานกินเงินเดือน เมื่อเกษียณอายุแล้วควรมีเงินไว้ใช้จ่ายจำนวนเท่าไร เพราะการใช้จ่ายเงินเป็นไลฟ์สไตล์ของแต่ละบุคคล บางคนก็อาจจะอาจใช้เงินเพียงเดือนละหมื่นบาท แต่บางคนอาจจะใช้เงินเดือนละเป็นแสนบาท *ไม่ว่าท่านต้องการจะมีเงินไว้ใช้จ่ายเท่าไรเมื่อเกษียณอายุ แหล่งที่มาของเงินจะเกิดจากการเก็บออมและการลงทุน ตั้งแต่ท่านอยู่ในวัยทำงาน* เช่น ถ้าท่านต้องการมีเงินไว้ใช้จ่ายหลังเกษียณอายุเดือนละ 10,000 บาท ไปอีก 20 - 25 ปี ท่านจะต้องมีเงินก้อนประมาณ 3 ล้านบาท (ยังไม่คิดถึงเรื่องอัตราเงินเฟ้อ) ประเด็นปัญหาก็คือ ท่านจะบริหารการเงินอย่างไรเมื่อยังอยู่ในวัยทำงาน ที่เมื่อเกษียณอายุแล้วจะได้มีเงินก้อน 3 ล้านบาท

ปัญหาการบริหารการเงินส่วนบุคคลของผู้สูงอายุไทย

สำนักงานสถิติแห่งชาติสำรวจพบว่ารายได้ของผู้สูงอายุไทยน่าเป็นห่วง พบว่าผู้สูงอายุของไทย ไม่มีรายได้ถึงร้อยละ 21.1 และมีรายได้ต่ำกว่า 30,000 บาทต่อปี ร้อยละ 84.2 ข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (กลต.) ที่กำกับดูแลการบริหารกองทุนสำรองเลี้ยงชีพของภาคเอกชน พบว่า *หากต้องการใช้ชีวิตหลังเกษียณอย่างพอเพียงจะต้องมีเงินประมาณ 4 ล้านบาท (เฉลี่ยใช้เงินเดือนละ 15,000 บาท)* แต่ร้อยละ 70 ของสมาชิกกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ มีเงินตอนเกษียณอายุไม่ถึง 1 ล้านบาท ซึ่งไม่พอใช้อย่างแน่นอน เพราะถ้าเอาเงิน 1 ล้านบาทไปลงทุนได้ผลตอบแทน ร้อยละ 3 ต่อปี เงิน 1 ล้านบาท จะสามารถใช้เงินต้นและดอกเบี้ย ได้เพียง 4,742 บาทต่อเดือนเท่านั้น เป็นเวลา 25 ปี

ปัญหาการบริหารการเงินส่วนบุคคล ของผู้สูงอายุไทย

ออมน้อย

สาเหตุมาจากคนส่วนใหญ่ยังมีรายได้น้อยเมื่อเปรียบเทียบกับค่าใช้จ่าย แต่ในจำนวนรายได้ที่น้อยนั้น จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี พ.ศ. 2560 พบว่าครัวเรือนไทยมีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 26,946 บาท มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยเดือนละ 21,437 บาท แสดงว่าครัวเรือนไทยก็ยังมีรายได้สูงกว่าค่าใช้จ่าย ส่วนที่เหลือก็ควรจะไปออมได้ แต่จากข้อมูลนี้ครัวเรือนของคนไทยในปี พ.ศ. 2561 ร้อยละ 87.4 ต่อจีดีพี ค่อนข้างสูง (การก่อกองของคนไทย ธนาคารแห่งประเทศไทยสรุปว่าเป็นไปในลักษณะ เป็นหนี้เร็ว เป็นหนี้นาน และเป็นหนี้มาก) ซึ่งน่าจะมาจากแนวคิดที่ยังไม่ตระหนักถึงการออมเงินไว้ใช้ในอนาคต คิดแค่ใช้จ่ายเงินที่ทำได้มาตอบสนองความต้องการในปัจจุบันซึ่งเน้นการบริโภคที่มากเกินไปเกินกว่าฐานะทางด้านรายได้ของแต่ละบุคคล เป็นสังคมแห่งการบริโภค ผลที่ตามมาจึงเกิดการก่อกอง เช่น คนมีรายได้น้อย แต่ก็ยังสูบบุหรี่ ดื่มสุรา หรือใช้ของฟุ่มเฟือยตามคนอื่น ๆ โดยไม่ดูฐานะทางด้านรายได้ของตน เป็นต้น

อ้อมไม่เป็น

สำหรับผู้สูงอายุที่เมื่อตอนอยู่ในวัยทำงานพอจะมีเงินเหลือ เก็บออมได้บ้าง แต่ส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ในเรื่องการวางแผนการเงิน การลงทุนที่ดี และหลากหลายพอ เลยมีแนวคิดว่าการออมรูปแบบอื่นๆ ที่ไม่ใช่การฝากเงินไว้กับธนาคาร เช่น การลงทุนในหุ้น การซื้อหน่วยลงทุน ตราสารหนี้ พันธบัตรรัฐบาล เป็นต้น เป็นความเสี่ยง *ประกอบกับปัจจุบันการฝากเงินไว้กับธนาคารได้ผลตอบแทนที่ต่ำมากๆ เลยทำให้ขาดแรงจูงใจในการออม*

กรณีคนที่ทำงานในสถานที่ทำงานมีกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ (ประมาณ 3 ล้านคน แต่แรงงานอีกราว 11 ล้านคน อยู่ในองค์กรที่ไม่มีกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ) ก็จะเลือกลงทุนในรูปแบบที่มีความเสี่ยงต่ำมากๆ ซึ่งจะส่งผลให้ผลตอบแทนที่ได้รับก็จะต่ำตามไปด้วย สถานการณ์ต่างๆ เหล่านี้ส่งผลให้คนในวัยทำงานส่วนใหญ่ขาดแรงจูงใจที่จะออมเงิน เก็บไว้ใช้จ่ายเมื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ

ขาดวินัยในการออม

จากการวิจัยของธนาคารทหารไทย (TMB Analytics) ถึงพฤติกรรมการออมเงินของคนไทยในวัยทำงานพบว่า ขาดวินัยในการออม และมีแนวคิดว่าการวางแผนการเงินที่จะเก็บไว้ใช้จ่ายเมื่อเกษียณอายุเป็นเรื่องไกลตัว และเนื่องจากไลฟ์สไตล์ที่เปลี่ยนไปเป็นลักษณะบริโภคนิยมมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น (สุรา บุหรี่) ในสัดส่วนที่ค่อนข้างสูง ทำให้มีคนไทยเพียง ร้อยละ 38 ที่มีการออมก่อนใช้และแยกบัญชีชัดเจน ขณะที่ ร้อยละ 49 มีพฤติกรรมการใช้ก่อนออมทีหลัง และอีก ร้อยละ 13 ไม่คิดที่จะออม และในกลุ่มคนที่คิดจะออมเงิน ก็มีแค่ ร้อยละ 35 เท่านั้นที่มีวินัยการออมสม่ำเสมอเท่ากันทุกเดือน

ความท้าทายของ การบริหารการเงิน ในสังคมผู้สูงอายุ

สังคมผู้สูงอายุ ลักษณะแก่ก่อนรวย จะเป็นปัญหาสังคมที่รัฐจะต้องจัดสรรงบประมาณของประเทศมาดูแลผู้สูงอายุ ในสวัสดิการสังคมรูปแบบต่างๆ เช่น การรักษาพยาบาล เบี้ยยังชีพ ค่าน้ำประปา ค่าไฟฟ้า สถานสงเคราะห์ผู้สูงอายุ ค่าพาหนะเดินทาง ฯลฯ ซึ่งจะมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศตามไปด้วย ทางออกของปัญหาทางหนึ่ง รัฐจะต้องเข้ามาเป็นแกนในการขับเคลื่อนเปลี่ยนแนวคิดของประชาชนให้ใส่ใจในเรื่องของการออมเงินให้มากขึ้น โดยมีมาตรการทั้งทางบวกและลบ เพื่อกระตุ้น ส่งเสริม จูงใจ และแรงจูงใจให้ประชาชนเมื่ออยู่ในวัยทำงานและรัฐ ร่วมมือกันในการพัฒนาพฤติกรรมของประชาชนให้มีวินัย ตระหนักถึงเรื่อง การออมทรัพย์เก็บเงินไว้ใช้จ่ายในอนาคตให้มากขึ้น ซึ่งควรจะเป็นการเปลี่ยนแปลงแนวคิดของประชาชนขนาดใหญ่ (Big Change) ในลักษณะของการเป็นวาระการออมแห่งชาติขึ้น

มาตรการของรัฐ ให้ตระหนักถึง เรื่องการออมทรัพย์

ในทางบวก (เป็นมาตรการรณรงค์)

จะต้องสร้างความสัมพันธ์ 3 ส่วน คือ

1

รัฐจะต้องมีนโยบายในการพัฒนาแนวคิดของประชาชนให้ตระหนักถึงความสำคัญของการออมทรัพย์ภาคประชาชน โดยเริ่มตั้งแต่การออกแบบหลักสูตรการบริหารการเงินส่วนบุคคล สอนให้กับประชาชนตั้งแต่อยู่ในวัยเรียนให้ตระหนักถึงเรื่องการใช้เงินอย่างรู้คุณค่า อย่างพอเพียง รู้จักการประหยัด และรู้จักการออม การลงทุนในรูปแบบต่างๆ และรู้จักคุณค่าและโทษของการก่อหนี้ ฯลฯ

2

เมื่อเข้ามาสู่การทำงานรัฐจะต้องเข้ามาสร้างหลักประกันรายได้ขั้นต่ำให้กับผู้เข้ามาทำงานที่เหมาะสมกับค่าครองชีพ (ปัจจุบันเรามีกฎหมายค่าจ้างขั้นต่ำบังคับเฉพาะภาคเอกชน) และมีเงินเหลือเก็บไว้ออมด้วย

3

สุดท้ายองค์กรต่างๆ จะต้องเข้ามาต่อยอดความรู้ในเรื่องการเงินส่วนบุคคล พัฒนาให้พนักงานของตนใส่ใจในการวางแผนการใช้จ่าย การเก็บออม รวมถึงการนำไปลงทุนที่เหมาะสม

ในทางลบ (เป็นมาตรการการบังคับ)

รัฐจะต้องเข้ามามีส่วนในการกำหนดนโยบายการบริหารการเงินส่วนบุคคล ด้วยการออกกฎหมายให้มีการออมภาคบังคับในสองมิติ เช่น กองทุนสำรองเลี้ยงชีพภาคบังคับที่ทุกองค์กรเอกชนจะต้องจัดตั้งกองทุนฯ นี้ในสถานประกอบการ (ปัจจุบันยังเป็นแบบสมัครใจ) กองทุนการออมแห่งชาติภาคบังคับสำหรับประชาชนที่ทำงานอิสระ (ทุกรูปแบบ) เพื่อสร้างวินัยในการบริหารเงินให้กับประชาชนในวัยทำงานให้ต้องออมเงินตั้งแต่วัยน้อยๆ และเป็นการออมที่มีวินัยสม่ำเสมอ นอกจากนี้จะต้องพิจารณาถึงการกำหนดอัตราการสมทบขั้นต่ำของทั้งสมาชิกกองทุนต่างๆและองค์กร ให้มีความสอดคล้องกับสถานะการออมที่จะต้องมีการออมใช้ในระยะเวลา (เมื่อชราภาพ) เป็นต้น

ในมุมมองของผู้เขียนการบริหารการเงินส่วนบุคคล เป็นเรื่องของเจ้าตัวเองแต่ละบุคคลที่จะต้องเริ่มจากการมีแนวคิด (Mindset) ในการที่จะต้องช่วยเหลือตัวเองทางการเงินก่อน ไม่ใช่การรอรับความช่วยเหลือ การสงเคราะห์ จากรัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว แต่แนวคิดนี้จะเกิดขึ้นได้ รัฐจะต้องเข้ามาปลูกฝังความคิดพื้นฐานให้ประชาชนที่จะต้องมีความรู้ในเรื่องของการบริหารการเงินส่วนบุคคลที่ดีพอ ตั้งแต่รู้จักหา รู้จักใช้ และสุดท้ายรู้จักการออม ตั้งแต่ก่อนเข้าสู่วัยทำงาน และเมื่อเข้าสู่วัยทำงานก็ต้องมีระบบที่รัฐออกแบบไว้เพื่อส่งเสริมการออมภาคประชาชน เช่น กองทุนการออมแห่งชาติ กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ (เอกชน) กองทุนบำเหน็จบำนาญ (ราชการ) กองทุนประกันสังคม เป็นต้น และถึงแม้ว่ารัฐจะออกแบบโครงสร้างทางด้านสวัสดิการสังคมด้านการออมไว้ให้กับประชาชนแล้ว ที่สำคัญถ้าประชาชนแต่ละบุคคลไม่มีแนวคิดในการออมส่วนบุคคลเพิ่มเติมอีก หวังจะนำเงินจากกองทุนต่างๆ เหล่านี้มาใช้จ่ายเมื่อยามเกษียณอายุแต่เพียงด้านเดียว ข้อเท็จจริงในปัจจุบันพบว่าเงินจากกองทุนต่างๆ เหล่านี้จะไม่พอใช้ในระยะยาว

เพราะฉะนั้นถ้าท่านต้องการเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพทางการเงินที่แข็งแรง *“รวยก่อนแก่ ไม่ใช่แก่ก่อนรวย”* สิ่งแรกที่ต้องทำเลย ณ วินาทีนี้คือต้องเริ่มด้วยการมีวินัยในการออมให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ มีเงินเหลือใช้เมื่อแก่เฒ่าดีกว่า ...

“

มีไม่พอใช้หรือต้องขอเขาใช้
เป็นการะของลูกๆ หลานๆ ลอง
พิจารณาดูนะครับ

”